

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 336.771.22:339.17

А. Д. ПЕТРАШЕВСЬКА

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИБОРУ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В СФЕРІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Вибір джерел фінансування інновацій безпосередньо пов'язаний з поняттям їх економічної ефективності. На різних етапах інноваційного процесу те чи інше джерело фінансування може бути більш чи менш ефективним. Для вибору джерел фінансування інновацій є необхідним детальний аналіз впливу капіталу на їх економічну ефективність.

The choice of the sources finances of the innovation is directly bind with conception their economic effect. In the different stages of the innovation process that or another source finances may be more or less effective. For the choice of the sources finances of the innovations it is necessary detailed analysis influence in their economic effect.

Ключові слова: інновація, фінансування, підприємство.

Вступ

Схема аналізу економічної ефективності інновацій у сфері телекомунікацій обов'язково передбачає пошук, вибір та аналіз джерел їх фінансування. Підставою для цього є необхідність у визначенні інвестиційних потреб для реалізації інноваційного проекту. Як правило, для цього складається графік виконання робіт щодо проекту, який дозволяє пов'язати обсяги фінансування та напрямки витрачання коштів, а також контролювати виконання проекту за часом.

В сучасних умовах господарювання питання аналізу економічної ефективності інновацій пошуку та вибору джерел їх функціонування приділяється багато уваги.

По-перше, майже всі вітчизняні підприємства працюють в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів. По-друге, так як за користування будь-якими фінансовими ресурсами треба платити, то питання аналізу та вибору джерел фінансування є одними з головних у господарсько-фінансовій діяльності підприємств зв'язку.

Деякі аспекти вирішення цих питань висвітлені в роботах як українських так і зарубіжних фахівців І.А. Бланка, К. Джеймса, Л.Н., Івіна, Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова, Е.С. Стоянової.

Стаття має мету узагальнення й наукове осмислення накопиченого в останні роки досвіду вибору джерел фінансування інновацій у сфері телекомунікацій.

Постановка завдання

З урахування світового досвіду, загальної економічної теорії та інтеграційних намірів України державними програмами поставлена задача активізації інноваційної діяльності підприємств.

Результати дослідження

Взагалі, можна сказати, що з економічної точки зору вибір джерел фінансування – це питання оцінки вартості капіталу. Абсолютна більшість вітчизняних підприємств стикаються при цьому з великими проблемами. Оцінити вартість капіталу складно технічно. Крім цього виникають суто об'єктивні проблеми, як то недостатній розвиток, наприклад, вітчизняного ринку акцій та інші. Ще й до того ж в останній час складається тенденція, яка веде до фінансування інновацій головним чином за рахунок банківських кредитів. А практичний досвід свідчить, що в цілому економічно ефективний проект, що фінансується лише за рахунок "дорогих" кредитів, не буде привабливим для інвестора.

Не треба забувати, що інноваційні проекти, як правило, довгострокові та мають високу ступінь ризику. Інноваційний процес розтягнутий в часі і на кожному етапі впровадження інновації тільки окремі джерела інвестування чи їх чітко визначена комбінація можуть бути максимально ефективними.

В залежності від етапу виконання проекту можуть залучатись бюджетні кошти чи так звані ризикові інвестиції, а також комерційні інвестиції. Очевидно, що якщо мова йде про етап створення новачки, тобто здійснюються фундаментальні наукові дослідження, прикладні дослідження та конструкторські роботи, то найбільш придатним джерелом фінансування будуть бюджетні кошти, якщо є можливість залучити їх. Пов'язано це з тим, що так званий позитивний вихід, скажімо фундаментальних досліджень у світовій науці, складає лише десь 5 %, а вже результати конструкторських робіт на 95-97 % закінчуються позитивно та їх можна використовувати у практичній діяльності. Але в будь-якому випадку ризик на цьому етапі інноваційного процесу найбільш високий. Тому в сучасних умовах ринкової економіки окремі підприємства чи навіть якісь галузеві структури не можуть здійснювати такі роботи та дослідження.

Частково наукові дослідження і конструкторські роботи можна фінансувати за рахунок венчурного капіталу. Це і є так звані ризикові інвестиції. Вкладаючи у проект свої кошти, венчурне підприємство розраховує отримати високий прибуток після реалізації проекту. Зазвичай венчурне фінансування має три стадії. На першій фінансується здійснення науково-дослідницьких та конструкторських робіт, розробка бізнес-плану, а також фінансується створення нового підприємства для реалізації інноваційного проекту,

якщо звичайно в цьому є потреба. Далі фінансуються розробка стратегії маркетингу та покриття предвиробничих витрат. На другій стадії фінансується витрати щодо маркетингу та на виготовлення інструментів і оснастки. Фінансується на цьому етапі і створення та розширення виробничих потужностей, формування обігового капіталу. Нарешті, на третій стадії здійснюється вилучення капіталу та заміна його звичайним фінансуванням.

Найчастіше венчурне фінансування здійснюється шляхом передачі частини акціонерного капіталу інвестору. Тобто інвестор має частку в цьому підприємстві і ділить ризик з ініціаторами проекту.

Крім венчурного капіталу таким же шляхом можна залучити до фінансування проекту різні інвестиційні та інноваційні фонди, які спеціалізуються у цій галузі чи працюють на даній території. Складніше залучити таким чином до фінансування проекту приватних інвесторів, що мали б вільні кошти. Отже є різні шляхи реалізації подібного фінансування.

В повній мірі, комерціалізація новації починається вже після завершення наукових досліджень і конструкторських робіт, коли отримано позитивний підсумок цих робіт. Спочатку на предінвестиційній стадії дається оцінка економічної ефективності інвестицій в проект, не зважаючи на джерело їх виникнення. А джерела коштів, що інвестуються в проект, в самому загальному вигляді, можуть бути власними чи позиковими або внутрішніми чи зовнішніми. Надалі оцінка ефективності проекту вже здійснюється за умов обов'язкової оцінки ефективності використання того чи іншого капіталу, який є необхідним для фінансування проекту.

Зазвичай обмежуються оцінкою використання лише власного капіталу. Але нижче буде показано, наскільки важливо при виборі джерел фінансування проекту вивчити вплив позикового капіталу на економічну ефективність проекту. Лише деякі підприємства можуть дозволити собі фінансування проекту виключно за рахунок власних коштів. Практичний досвід свідчить, що це недоцільно. Теорія інвестиційного аналізу теж рекомендує співвідношення між позиковим і власним капіталом приблизно три до одного. Між тим кожний проект є індивідуальним і найкраще співвідношення позикових та власних коштів треба визначати, враховуючи особливості реалізації кожного окремого проекту, а також враховуючи вимоги і можливості щодо залучення капіталу.

Взагалі питання про найкраще співвідношення позикового і власного капіталу при реалізації проекту дуже суперечливе. Суб'єкт, що реалізує інноваційний проект, майже завжди зацікавлений в максимальній частці позикового капіталу. Але як вже відмічалось вище, інноваційний процес довгостроковий та передбачає високий ризик, тому дуже сумнівно, що банк візьме на себе максимальну частку ризику. Якщо ж проект буде таки фінансуватись за рахунок довгострокового комерційного кредиту банку, то зрозуміло, що це буде "коштовний" кредит, тому що за ризик треба сплачувати. Навряд такий проект на практиці буде економічно ефективним. Це обумовлено високими витратами щодо сплати відсотків, обмеженістю часу користування кредитом, можливими додатковими умовами надання кредиту, наприклад, надання кредиту може бути обумовлено тим, що частина майна реалізатора проекту передається в заставу. Тому, до речі, сьогодні дуже поширена ситуація, коли підприємства пропонують надати гарантії за банківським кредитом при реалізації проекту за частку в акціонерному капіталі.

Одним із перспективних джерел позикового фінансування проектів можна назвати лізинг (аренда). Лізинг дозволяє віднести виплати за боргові зобов'язання до витрат лізинго-одержувача і вивести їх відповідно з під оподаткування. В цілому будь-яке фінансування за рахунок позикових коштів більш прийнятне для підприємства якраз з причини того, що виплати за боргами включаються у витрати, а тому не оподатковуються. За власні кошти також треба сплачувати, наприклад, сплачуються дивіденди за акціями, але вони сплачуються за рахунок прибутку підприємства. Лізингодавач, як правило, сприяє у всьому реалізатору проекту, так як зацікавлений у просуванні цього продукту чи технології на ринок. Проблеми ж лізингу дня реалізатора проекту, в першу чергу, пов'язані з високою студінню залежності від лізингодавача.

Отже, до джерел фінансування інновацій можна віднести:

- власні фінансові ресурси; позикові фінансові ресурси;
- фінансові ресурси, які отримує підприємство від продажу акцій; пайові внески членів колективу підприємства, громадян та юридичних осіб;
- ресурси закордонних інвесторів;
- ресурси державного бюджету і позабюджетних фондів.

Всі ці джерела фінансування можна поєднати в дві перші групи цієї класифікації – власні та позикові. Хоча під власними фінансовими ресурсами можна розуміти і виключно внутрішні виробничі резерви. Це нерозподілений прибуток, кошти амортизаційного фонду, прибуток від продажу власності і т.і. З іншого боку під власними фінансовими ресурсами іноді розуміють і виключно грошові ресурси, що залучає підприємство у вигляді акціонерного капіталу.

Під позиковими фінансовими ресурсами найчастіше розуміють довгострокові банківські кредити, розміщення облігацій та позики юридичних суб'єктів господарювання. Менш поширений вид позикового фінансування згадуваний лізинг. Як вже визначалось з економічної точки зору вибір джерел фінансування є питанням оцінки вартості капіталу. Тому питання аналізу оплати за користування фінансовими ресурсами є

визначальними щодо економічної оцінки інновацій.

Вартість позикового капіталу – це власне відсотки, які підприємство сплачує за позиками. З оцінкою вартості власного капіталу складніше.

Вважається, що вартість власного капіталу можна виразити втраченими можливостями в одержанні доходів від цього капіталу, тобто підприємство ніби відмовляється від цих можливих доходів, тому що використовує кошти для реалізації проекту. Існує ще одна особливість оцінки власного капіталу підприємства. Вже відмічалось, що за акціями з прибутку виплачуються дивіденди власникам підприємства, але власникам підприємства належить і частина прибутку, що залишилась після виплати дивідендів, яка реінвестується в підприємство. В такому випадку виходить, що весь прибуток підприємства після оподаткування і є плата власнику за інвестиції.

На практиці часто оцінюють вартість власного капіталу за середнім показником рентабельності активів. Вітчизняні підприємства стикаються з проблемами при визначенні вартості капіталу. В першу чергу це стосується акціонерних товариств, так як в Україні нерозвинутий ринок цінних паперів. В таких умовах тільки великі вітчизняні підприємства стратегічного значення можуть реально оцінити свій капітал.

Вартість всього капіталу підприємства, тобто і власних і позикових ресурсів, визначають як середньозважену вартість, що підприємство згодне платити за позикові та власні ресурси для фінансування проекту.

Це можна визначити формулою:

$$V_k = V_v/B \times r_v + V_n/B \times r_n;$$

де V_k – вартість капіталу;

V_v, V_n – вартість власного та позикового капіталу;

r_v – рентабельність власного капіталу, %;

r_n – середня ставка відсотку за позиковими коштами, %.

Для того щоб вивчити вплив позикового капіталу на економічну ефективність проекту, треба проаналізувати різні можливі варіанти кредитування проекту, а також структуру грошових потоків в залежності від витрат за обслуговування кредитів. Зрозуміло, що для кредитора найголовнішим є величина ставки позикового відсотку. Саме вона визначає економічний ефект, що отримує кредитор.

Різні варіанти кредитування можуть різнитись структурою грошових потоків, загальною сумою платежів за кредит, але це не впливає на величину ефекту, що отримує кредитор, якщо є заданою ставка відсотку за кредит. Де можна побачити, якщо проаналізувати можливі варіанти кредитування.

Найчастіше використовують три схеми кредитування проектів. Згідно з першою, боржник регулярно сплачує відсотки за кредит наприкінці кожного встановленого договором кредитування інтервалом часу, а сума кредиту повертається в кінці строку кредитування.

Використовується на практиці і варіант кредитування проектів, що передбачає погашення кредиту рівними частками в кінці кожного відсоткового періоду, а нарахування відсотків за кредит здійснюється на частину боргу, що залишилася.

Ще один варіант кредитування вимагає здійснення виплат за кредит рівними частинами протягом всього періоду кредитування.

А от для реалізатора проекту, думається, найголовнішим є обґрунтування термінів кредитування та умов виплат за кредитом. Крім того різні варіанти кредитування визначають різну структуру грошових потоків, а це теж безпосередньо впливає на економічну ефективність проекту.

Також, якщо аналізувати економічну ефективність кредитування у відношенні до боржника, то визначальними будуть питання встановлення оптимального (економічно прийняттого) співвідношення власних та позикових ресурсів в структурі капіталу, що інвестується.

Показник співвідношення власного та позикового капіталу називають ще "фінансовим важелем". При зростанні позикових ресурсів і постійних інвестиціях він збільшує рентабельність власного капіталу, це означає, що зростає чистий прибуток у відношенні до власного капіталу. Звичайно, фінансовий важіль може діяти і в іншому напрямку.

Про це свідчать слідуєчи співвідношення:

$$(P_c/I_v) = (P_c/I) \times (I/I_v),$$

де P_c – чистий прибуток;

$I = I_n + I_v$ – сума інвестицій в проект;

I_n – позиковий капітал, що інвестується в проект;

I_v – власний капітал, що інвестується в проект;

(P_c/I_v) – рентабельність власного капіталу;

(P_c/I) – рентабельність всіх інвестицій в проект.

З цього співвідношення витікає, що оскільки сумарні інвестиції в проект не залежать від джерел

притягнення інвестицій, рентабельність власного капіталу тим вище, чим більше $I_n = I - I_b$, або чим менше I_b . Це можна підтвердити.

Спочатку треба визначити чистий прибуток:

$$\Pi_{\text{ч}} = (\Pi_{\text{б}} - I_n \times r) \times (1 - \Pi_{\text{пр}}),$$

де $\Pi_{\text{б}}$ – балансовий прибуток, що отримується від реалізації проекту;

r – ставка позикового відсотку за кредит;

$\Pi_{\text{пр}}$ – ставка податку на прибуток. Якщо перетворимо це рівняння, то отримаємо:

$$\begin{aligned} \Pi_{\text{ч}} &= ((\Pi_{\text{б}}/I) \times (I_b + I_n) - I_n \times r) \times (1 - \Pi_{\text{пр}}) = \\ &= (1 - \Pi_{\text{пр}}) \times (\Pi_{\text{б}}/I) \times I_b + (1 - \Pi_{\text{пр}}) \times ((\Pi_{\text{б}}/I) - r) \times I_n. \end{aligned}$$

Обидві частини поділимо на I_b :

$$(\Pi_{\text{б}}/I_b) = (1 - \Pi_{\text{пр}}) \times (\Pi_{\text{б}}/I) + (1 - \Pi_{\text{пр}}) \times ((\Pi_{\text{б}}/I) - r) \times I_n/I_b.$$

Отже при заданих фінансових характеристиках проекту, які не залежать від вибору джерела фінансування проекту, рентабельність власного капіталу може бути підвищена, якщо виконується умова $((\Pi_{\text{б}}/I) - r) > 0$.

Коли так, стає економічно прийнятним залучення позикових коштів. Чим більше співвідношення $((\Pi_{\text{б}}/I) - r)$, тим більша рентабельність власного капіталу.

Якщо ця умова не виконується, то рентабельність власного капіталу буде менше, чим рентабельність проекту; Такий же самий аналіз можна зробити з урахуванням чинника часу.

Нарешті, ще раз треба виділити важливість для реалізатора проекту встановлення оптимального співвідношення власних та позикових ресурсів, потрібних для фінансування проекту. Справа в тому, що аналіз свідчить, якщо ставка дисконтування (тобто грошові потоки розглядаються з урахуванням фактора часу) перевищує ставку позикового відсотку, то залучення позикових ресурсів для фінансування проекту є економічно прийнятним. В такому разі чим більше кредит і термін його дії, а також різниця між ставкою позикового відсотку та ставкою дисконтування, тим більше зростає показник чистої поточної вартості, тобто показник економічної ефективності проекту. Якщо ж ці умови не виконуються, то зрозуміло ефект буде негативним. В цьому ще раз знаходить підтвердження ефект фінансового важеля.

За таких умов можливо, наприклад, встановити значення максимальної ставки позикового відсотку за кредитом, яка б зберігала економічну привабливість проекту, незважаючи навіть на можливі неприйнятні умови кредитування.

Якщо дисконтування грошового потоку, що аналізується, здійснюється за ставкою внутрішньої норми рентабельності ІКК, то чиста поточна вартість NPV стає рівною нулю.

Тому отримаємо:

$$r_{\text{max}} < IRR/(1 - n_{\text{пр}}),$$

де IRR – внутрішня норма рентабельності проекту;

r_{max} – максимальна ставка позикового відсотку, при якій зберігається економічна привабливість проекту.

В кінці треба визначитись, які ж джерела фінансування інноваційних проектів та взагалі джерела інвестиційних ресурсів дійсно можуть сьогодні використовувати вітчизняні підприємства в своїй господарській діяльності.

Найбільш реальними є наступні джерела фінансування:

- 1) вітчизняні та іноземні банки;
- 2) портфельні інвестори;
- 3) стратегічні інвестори.

Об'єктивні умови функціонування вітчизняної економіки обумовлюють значно менші можливості користування наступними джерелами фінансування:

- 1) випуск акцій;
- 2) випуск облігацій;
- 3) випуск облігацій, що конвертуються;
- 4) лізинг.

Є рація проаналізувати особливості кожного з цих доступних для підприємства джерел фінансування проектів. Це дає можливість ірраціональним реалізаторам проекту вже в початковій стадії роботи визначитися зі своїми можливостями у відношенні джерела фінансування.

У сучасних умовах господарювання визначальною тенденцією в питаннях аналізу і вибору джерел

фінансування інновацій стає тенденція фінансування проектів в основному за рахунок довгострокових банківських кредитів. Про негативні моменти цього говорилося в статті раніше. Проте такий засіб фінансування має для підприємства і цілий ряд переваг. Вітчизняні банки працюють, так сказати, у режимі реального економічного положення українських підприємств. Вони можуть запропонувати реалізатору проекту допомогти в роботі з фінансовою звітністю і при розрахунках по витратах фінансування.

Крім того зараз, наприклад, економічна оцінка інноваційних проектів, що реалізуються через Держіннофонд, буде здійснюватися за методикою комерційного банку. Раніше вона проводилася за методикою розробленої спеціалістами фонду.

Природньо, що банк, як посередник по своїй суті, зацікавлений у першу чергу в поверненні ресурсів, що інвестуються, а значить буде вимагати надійного забезпечення за кредитом. Але реалізатору проекту не треба забувати, що багато вітчизняних банків сьогодні знаходяться в складному положенні.

Іноземні ж банки хоч і можуть іноді запропонувати кращі умови кредитування і забезпечити доступ до більш значних сум капіталу, але навряд чи будуть ризикувати, фінансуючи інновації. Як правило іноземні банки віддають перевагу підприємствам тільки окремих галузей, що дають швидкий економічний ефект. Та й технічно фінансування через іноземний банк організувати не просто з огляду на вимоги українського законодавства.

Під портфельними інвесторами розуміють різноманітні інвестиційні й інноваційні фонди і компанії (приватні і державні), а також фонди венчурного капіталу, пенсійні і страхові фонди. Можна сказати, що подібні інвестори прагнуть знайти сполучення прибутків від виплати дивідендів і підвищення вартості основних фондів. Вони також звичайно не розраховують одержати контрольний пакет акцій. Прагнуть портфельні інвестори одержати торговий прибуток і віддають перевагу інвестуванню в акції великих підприємств визначених галузей.

На відміну від портфельних інвесторів, стратегічні інвестори навпаки зацікавлені в придбанні контрольного пакета акцій і довгостроковому співробітництву з реалізатором проекту. Тому вони можуть потребувати, наприклад, зміни стратегії підприємства. З іншої сторони підприємство може розраховувати одержати від стратегічного інвестора: знання ринку і галузі, доступ до каналів збуту, визнання ринком торгової марки інвестора, розширення асортименту продукції, потенційну економію за рахунок росту масштабів виробництва, ефект виробничого взаємодоповнення. У зв'язку з цим стратегічний інвестор прагне до створення спільного підприємства, що також може спричинити за собою для інвестора визначені пільги.

Частіше усього стратегічними інвесторами є: підприємства тієї ж галузі, що і реалізатор проекту, що прагнуть розширити свою діяльність; підприємства, що працюють в іншій галузі, але розраховують ефективніше використовувати свої активи; фінансово-промислові групи. Про емісію акцій і облігацій, за причинами, що вже згадувались, говорити об'єктивно складно.

Висновки

Отже, для ефективної роботи щодо вибору та аналізу джерел фінансування інноваційних проектів у сфері телекомунікацій треба, по-перше, чітко класифікувати можливі джерела фінансування. Треба визначити дійсно доступні джерела фінансування для вітчизняних підприємств, проаналізувати можливості їх залучення, а в сучасних умовах господарювання їх велика кількість. Серед них важливо визначити найперспективніші, що реально можуть підвищити економічну ефективність проекту, так як питання вибору та аналізу джерел фінансування інновацій є одними з найвизначальніших при їх економічній оцінці. Ці питання з економічної точки зору безпосередньо торкаються оцінки вартості капіталу. Для вирішення цих питань треба визначити, чим відрізняється вартість власного капіталу від вартості позикового капіталу, а також, визначити особливості і проблеми оцінки їх вартості. Можна проаналізувати, як різниця між власними та позиковими фінансовими ресурсами визначає більшу прийнятність позикових ресурсів для реалізатора проекту. Якщо ретельно проводити ці роботи щодо вибору та аналізу джерел фінансування інноваційних проектів приблизно в такій послідовності, то це частково дозволить визначитись з вирішенням дуже важливого питання оптимального співвідношення позикового та власного капіталу при фінансуванні проектів.

Література

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 433-IV від 16.01.2003.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV.
3. Наказ / Розпорядження МОН та Президії НАН «Про організацію виконання Державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004-2006 роки» від 29.04.10.2004 № 825/471.
4. Указ Президента України «Про розробку Національної стратегії впровадження інформаційних технологій» від 16.10.2005 р. № 1497/2005.
5. Пропозиції до проекту інноваційної моделі структурної перебудови економіки та механізми її запровадження. Міністерство економіки України // www.me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми – Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки» від 7 грудня 2005 р. № 1153.
7. Логвінов В.Г. Інформаційно-аналітичне забезпечення розробки цільових комплексних програм // Матеріали науково-практичної конференції. –Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2005. – Т. 1. – С 83-86.
8. Лапко О.О. Розвиток системи управління науково-інноваційною сферою в Україні // Економіка прогнозування. – 2002. – № 1. – С 55-62.
9. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку економіки // Фінанси України. – 2003. – № 6. – С. 67-74.
10. Сухоруков А.А. Проблемы повышения инвестиционной активности регионов // Економіка України. – 2002. – № 8. – С. 26-33.
11. Шарко М.В. Державне регулювання інноваційних процесів // Економіка та управління інноваціями. – 2003. – № 12 (30). – С. 168-177.
12. Бреус С.В. Аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств України // Економіка та управління інноваціями. – 2004. – № 5 (35).
13. Статистичний збірник. Інноваційна діяльність у промисловості Миколаївської області у 2006 році.
14. Зв'ягінцев Б.Г. Удосконалення механізмів державного управління інноваційним розвитком економіки регіонів // Актуальні проблеми державного управління: 36. наук. пр. ОРІДУ. – Одеса, 2006. – Вип. 2 (26). – С 271-277.

Надійшла 07.10.2010

УДК 330.341.1

В. С. БІЛОЗУБЕНКО

Донецький національний університет економіки і торгівки імені Михайла Туган-Барановського

ЗМІСТ І МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті розглянуто зміст інноваційної політики Європейського Союзу на сучасному етапі, який став результатом багаторічної еволюції її концептуальних та інституційних основ. Виділено основні елементи адміністративного механізму її реалізації.

In the article is considered the composition of innovative policy of European Union on a modern stage, which became the result of many years evolution of its conceptual and institutional bases. The basic elements of administrative mechanism of its realization are selected.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, інноваційна політика, стратегія, адміністративний механізм, міжнародні стандарти.

Вступ

На сучасному етапі інновації перетворилися на один з найважливіших чинників економічного розвитку. У зв'язку з цим інтенсифікація інноваційних процесів стала невід'ємною прерогативою держави. Розглядаючи інновації як засіб вирішення соціально-економічних проблем, а також інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки, держава проводить відповідну політику стимулювання інноваційної діяльності, забезпечення її розвитку, а також структурного регулювання інноваційних процесів у масштабі господарства і соціальної сфери. Роль держави в інтенсифікації інноваційних процесів постійно зростає. Вона, відповідаючи за функціонування науково-дослідного комплексу і науковий прогрес, виступає основним суб'єктом інноваційної діяльності. Окрім безпосередньої участі в інноваційних процесах, держава координує інноваційну діяльність у приватному секторі, надаючи, виходячи з можливостей, всебічну підтримку активності приватних компаній у сфері розробки й освоєння інновацій.

Від ефективності інноваційної політики у підсумку залежить результативність вирішення широкого спектру важливих завдань і, найголовніше, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на світовій арені. Це зумовлює необхідність оцінки рівня та якості інноваційної політики, які багато у чому залежать від її змісту та механізму реалізації.

Із розвитком процесів міжнародної інтеграції стимулювання інноваційного розвитку усе більше переходить на наднаціональний рівень. Європейський Союз (ЄС) є головним економічним і цивілізаційним центром сучасного світу. Успіхи інтеграції дозволили об'єднати 27 країн Європи в єдиний господарський і науково-технологічний комплекс, проводити на наднаціональному рівні єдину політику в різних сферах суспільного життя. Політика, що проводиться ЄС, характеризується прогресивністю і здійснює істотний ідейно-ідеологічний, інституційний та структурний вплив на усе світове господарство. Тому актуальним завданням економічної науки є дослідження змісту і механізму реалізації такого важливого напрямку дії ЄС як інноваційна політика. Така політика в об'єднаній Європі має об'єктивну специфіку, пов'язану з природою і екзистенцією європейської інтеграції. Проте в цілому, виходячи зі ступеню централізації, вона може